

Marta Werbel-Cieślak

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

ORCID: 0000-0002-8555-1404

marta.cieslak@uwm.edu.pl

**Projekt zmian w ustawie o odpowiedzialności
podmiotów zbiorowych za czyny zabronione
pod groźbą kary w świetle wskazań decyzji
ramowej Rady Europy 2002/475/WSiSW
z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie
zwalczania terroryzmu
(Dz. Urz. WE Nr 164 z późn. zm.)**

**Uwagi wprowadzające – omówienie proponowanych
zmian w zakresie odpowiedzialności podmiotów
zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary**

Przedmiotem oraz celem niniejszego opracowania jest omówienie unormowań związanych z projektowaną zmianą ustawy z dnia 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary¹ (w tym wskazania perspektyw oraz zagrożeń, jakie w związku z wejściem w życie nowej ustawy mogą zaistnieć w praktyce), w szczególności pod kątem implementowanych do porządku krajowego przepisów decyzji ramowej Rady Europy 2002/475/WSiSW z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie zwalczania terroryzmu.

Wspólny mianownik zasygnalizowanych poniżej wątpliwości i zastrzeżeń może stanowić pewna anegdota, która towarzyszyła powstaniu i wejściu w życie przywołanej ustawy. Otóż, polskim negocjatorom, prowadzącym rozmowy związane z akcesem naszego kraju do Unii Europejskiej, zasygnalizowano konieczność dostosowania porządku prawnego do standardów europejskich, wskazując m.in. na brak uregulowań dotyczących quasi-karnej odpowiedzial-

¹ T.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 358 z późn. zm.

ności przedsiębiorstw i innych podmiotów zbiorowych. W odpowiedzi, w bardzo szybkim tempie, opracowano i uchwalono właśnie tę ustawę. Czy tak było, rzeczywiście trudno dziś określić. Jedno jest bezsporne: od blisko osiemnastu lat w polskim porządku prawnym funkcjonuje ustawa, która nadal, mimo kilkukrotnych nowelizacji², budzi szereg wątpliwości teoretyków, zaś praktyczny wymiar jej stosowania jest symboliczny: w okresie jej funkcjonowania ustawa znalazła swoje zastosowanie w odniesieniu od kilku do 30 spraw rocznie³, przy czym niemal wszystkie z nich zainicjowane zostały w związku z czynami skierowanymi przeciwko interesom fiskalnym państwa – mimo tego, że ustawa wskazuje na szereg innych dóbr prawnie chronionych, przeciwko którym mogłyby kierować się zamachy sprawców, których skazanie mogłoby stanowić prejudykat niezbędny dla uruchomienia odpowiedzialności podmiotu zbiorowego na podstawie tej ustawy⁴. Idąc dalej, postępowania takie nie dość, że są długotrwałe, to i kosztowne (zazwyczaj z uwagi na konieczność uzyskania opinii biegłych z zakresu rachunkowości, ekonomiki przedsiębiorstw czy bankowości), natomiast orzekane kary pozostają stosunkowo łagodne (najczęściej grzywny, od jednego do kilkunastu tysięcy złotych, i trudno oczekiwać, aby mogły odnieść zamierzony skutek w zakresie korekty nieprawidłowości w zarządzaniu podmiotami zbiorowymi). Dodajmy także, że owa śladowa liczba postępowań sprawia, że w świadomości społecznej ten rodzaj odpowiedzialności prawnej nie znajduje swego odbicia, a dla większości polityków przepisy ustawy są zbędnym ornamentem, będącym wyrazem niezbyt udanych dążeń zmierzających do dostosowania polskiego systemu prawnego do wymagań unijnych w okresie akcesyjnym.

Nie może zatem dziwić inicjatywa zmian stanu prawnego, z jaką wystąpiła Rada Ministrów, inicjując prace legislacyjne, a następnie przyjmując projekt ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych pod groźbą kary⁵.

² Z dnia 28 czerwca 2012 r. (Dz.U. z 2012 r., poz. 768), z dnia 26 września 2014 r. (Dz.U. z 2014 r., poz. 1417), z dnia 31 lipca 2015 r. (Dz.U. z 2015 r., poz. 1212), z dnia 8 września 2016 r. (Dz.U. z 2016 r., poz. 1541), z dnia 23 marca 2018 r. (Dz.U. z 2018 r., poz. 703), z dnia 15 marca 2019 r. (Dz.U. z 2019 r., poz. 628).

³ Zob. uzasadnienie projektu ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary, nr proj. UD 74, przyjęty przez Radę Ministrów 8 stycznia 2019 r., z autopoprawkami.

⁴ Zob. m.in. dane statystyczne obrazujące praktykę stosowania przepisów ustawy z dnia 28 października 2002 r. [w:] M. Werbel-Cieślak, *Rola przepisów o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary w polskim systemie prawnej ochrony środowiska*, Warszawa 2014, s. 133 i nast., z których wynika, że w latach 2005–2010 w Polsce nie wszczęto żadnego postępowania na podstawie przepisów wyżej wymienionej ustawy w związku z popełnieniem przestępstwa przeciwko środowisku, a zatem w tym obszarze, na którym – jak można by oczekiwać – ochrona taka powinna funkcjonować.

⁵ Takie „ciążenie” podobne może mieć różną postać. Świetnie, choć nieco niepokojąco, zjawisko takie zostało przedstawione we wspomnieniach prof. Stanisława Waltosia, który przytacza następującą wypowiedź sędziego Sądu Najwyższego – Aleksandra Bardacha z 1958 r. „Niewątpliwie istnieje silna zależność wymiaru kary od stopnia przekonania sędziów o winie oskarżonego. Gdy sędziowie

Projekt ten przewiduje szereg zmian, prowadzących *de facto* do całkowitej zmiany obecnego rodzaju quasi-karnej odpowiedzialności. W treści uzasadnienia projektu rządowego wskazuje się na następujące główne kierunki zmian, jakie niesie za sobą opracowywana regulacja:

1) poszerzanie zakresu podstaw odpowiedzialności podmiotów zbiorowych poprzez objęcie taką odpowiedzialnością tzw. zachowań własnych podmiotu zbiorowego, jeżeli są one bezprawne kryminalnie;

2) objęcie zakresem przedmiotowym odpowiedzialności podmiotów zbiorowych wszystkich czynów zabronionych stanowiących przestępstwo lub przestępstwo skarbowe (z wyłączeniem przestępstw prywatnoskargowych oraz przestępstw określonych w ustawie prawo prasowe);

3) rezygnację z warunku wstępnego wszczęcia postępowania w postaci uzyskania tzw. prejudykatu, tj. orzeczenia w postępowaniu przeciwko osobie fizycznej, stanowiącego przełamanie zasady domniemania niewinności, a spełnienie której to przesłanki następuje (w aktualnym stanie prawnym) na skutek orzeczenia wyroku skazującego, wyroku orzekającego środek probacyjny w postaci warunkowego umorzenia postępowania, zezwolenia na dobrowolne poddanie się odpowiedzialności (zgodnie i na warunkach określonych w Kodeksie karnym skarbowym), a także na skutek umorzenia postępowania z powodu okoliczności wyłączającej ukaranie;

4) odmienne ukształtowanie konstrukcji zawinienia przez podmiot zbiorowy, a także zmianę katalogu okoliczności skutkujących uchyleniem odpowiedzialności na podstawie ustawy. Analiza projektowanych przepisów prowadzi do wniosku, że zmiany modelu quasi-karnej odpowiedzialności podmiotów zbiorowych dotyczą przede wszystkim materialnoprawnej podstawy ich odpowiedzialności, przy czym odnoszą się one praktycznie do każdej z przesłanek tej odpowiedzialności represyjnej⁶.

---

są nie do końca pewni co do dowodów, dają często wyraz temu w niskiej karze, niewspółmiernej do przypisywanego zarzutu i ustawowego zagrożenia karą” – zob. S. Waltoś, *Wędrowanie po wyspach pamięci*, Warszawa 2019, s. 256.

⁶ Ten nowy układ warunków koniecznych dla przypisania podmiotowi zbiorowemu odpowiedzialności na podstawie przepisów ustawy miałyby wyglądać następująco: I. Czyn zabroniony, którego znamiona wypełnione zostały przez zachowanie pozostające w bezpośrednim związku z prowadzoną przez ten podmiot działalnością. II. Popelnienie czynu zabronionego, określonego w pkt I, nastąpiło na skutek: 1) działania lub zaniechania organu albo 2) umyślnego działania lub zaniechania członka organu, albo 3) zachowania osoby uprawnionej do jego reprezentowania, podejmowania w jego imieniu decyzji lub sprawowania nadzoru, albo 4) zachowania osoby fizycznej, dopuszczonej do działania przez jego organ lub przez członka jego organu, wskutek nadużycia uprawnień lub niedopełnienia obowiązku, albo 5) zachowania osoby zatrudnionej w związku ze świadczeniem pracy na jego rzecz, albo 6) zachowania podwykonawcy lub innego przedsiębiorcy będącego osobą fizyczną, jeżeli jego czyn zabroniony pozostawał w związku z wykonaniem umowy zawartej z podmiotem zbiorowym i tenże podmiot osiągnął, chociażby pośrednio, korzyść majątkową z czynu zabronionego, albo 7) zachowania pracowników albo osób upoważnionych do działania w interesie lub na rzecz przedsiębiorcy nie będącego osobą fizyczną, jeżeli ich czyny pozostawały w związku z wykonaniem umowy zawartej przez tego przedsiębiorcę z podmiotem zbiorowym, jeżeli

W pewnej mierze funkcją tych zmian modelu odpowiedzialności jest przyjęcie odmiennego od poprzedniego oraz wszelkich innych procesowych przebiegów dotyczących odpowiedzialności o charakterze represyjnym trybu postępowania. Najbardziej istotnym elementem wydaje się przesunięcie ciężaru dowodzenia na stronę bierną postępowania, tzn. na podmiot zbiorowy. Oto bowiem obowiązkiem procesowym oskarżenia jest wykazanie popełnienia czynu zabronionego (ten fakt nie musi być stwierdzony prejudykatem) oraz związku tego czynu z działalnością podmiotu zbiorowego. Ten z kolei może uchylić się od odpowiedzialności tylko w sytuacji, w której jego przedstawiciele wykażą należytą staranność w zakresie organizacji działalności podmiotu, doboru kadry zarządzającej oraz sprawowanego nadzoru, przy czym punktem odniesienia dla dokonania takiej oceny będzie wzorzec starannego przedsiębiorcy, który powinien odznaczać się takimi właściwościami, jak zapobiegliwość i rzetelność w prowadzeniu przedsiębiorstwa, zgodnie z fachową wiedzą i profesjonalizmem, przy zachowaniu powszechnie uznawanych reguł ostrożności.

Kolejnym elementem procesowym jest proponowane w przepisie art. 35 projektowanej ustawy odstępstwo od zasady legalizmu. Zatem samo uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa powstałego w związku z działalnością podmiotu zbiorowego nie jest już podstawą wystarczającą dla wszczęcia postępowania na podstawie przepisów projektowanego aktu prawnego. Dalszym niezbędnym warunkiem ma być dokonana przez prokuratora ocena, że za zainicjowaniem postępowania przemawia interes społeczny. Przepis art. 35 ust. 2 projektowanej ustawy zawiera w swej treści kryteria, które należy wziąć pod uwagę przy dokonywaniu takiej oceny, tj. stopień społecznej szkodliwości, wysokość osiągniętej korzyści majątkowej w wyniku popełnienia czynu zabronionego, rodzaj naruszonych reguł ostrożności oraz wskazania ekonomiki procesowej. Nie może to jednak zmienić wniosku, że organy prokuratury uzyskują w zakresie zainicjowania postępowania znaczną dowolność. Jeżeli dodamy do tego inne rozwiązania o charakterze procesowym, np. możliwość prowadzenia (przy braku obowiązku uzyskania prejudykatu) jednocześnie postępowania przeciwko sprawcy czynu zabronionego, jak i wobec podmiotu zbiorowego, którego działalność pozostaje w bezpośrednim związku z zachowaniem tego sprawcy, a także możliwość zastosowania swoistych środków zapobiegawczych wobec podmiotu zbiorowego, które mogą spowodować paraliż jego działalności, czy wreszcie (poniekąd konieczną, ale przecież nadmiernie szeroką) ochronę tzw. sygnalistów, którzy uzyskują swój status nieomal automatycznie – już w chwili złożenia zawiadomienia czy podniesienia wątpliwości co do zgodności z pra-

---

ten ostatni osiągnął z tego tytułu choćby pośrednio korzyść majątkową. III. Wina podmiotu zbiorowego mająca postać winy anonimowej (quasi-winy własnej podmiotu zbiorowego, zgodnie z pkt II.1 powyżej) albo, stosownie do właściwości poszczególnych podmiotów określonych w pkt od II.2 do II.7, winy w wyborze, winy w nadzorze albo winy organizacyjnej.

wem prowadzonej przez podmiot zbiorowy działalności, to uzyskujemy niepokojący obraz nieograniczonej ingerencji organów ścigania w życie gospodarcze. Czy rzeczywiście było to zamiarem twórców ustawy? Wątpliwe, w uzasadnieniu projektu podkreśla się raczej konieczność zwiększenia skuteczności represji skierowanej wobec nierzetelnych firm, w porównaniu ze stanem obecnym (co, jak się wydaje, może być ostrożnie akceptowalne), nawiązanie projektowanych norm do rozwiązań znanych w Europie, zwłaszcza holenderskich (np. wykreowanie „czynu” podmiotu zbiorowego jako zachowania kolektywnego) czy celowość dostosowania polskich rozwiązań do ratyfikowanych przez nasz kraj umów międzynarodowych, a przede wszystkim do konwencji z dnia 17 grudnia 1997 r. o zwalczaniu przekupstwa zagranicznych funkcjonariuszy publicznych w międzynarodowych transakcjach handlowych⁷ oraz do aktów prawa unijnego, jak zaleceń Komitetu Ministrów Rady Europy z dnia 20 października 1988 r., konwencji z dnia 16 maja 2005 r. o praniu, ujawnianiu, zajmowaniu i konfiskacie dochodów pochodzących z przestępstwa oraz o finansowaniu terroryzmu⁸. W uzasadnieniu brak jest jednak odwołania wprost do decyzji ramowej Rady Europy 2002/475/WSiSW z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie zwalczania terroryzmu⁹. Szkoda, bowiem może mieć ona przełożenie na kształt prawnych regulacji krajowych, dotyczących represyjnej odpowiedzialności podmiotów zbiorowych.

Omówienie wpływu decyzji ramowej na kształt krajowych przepisów regulujących zwalczanie terroryzmu

Decyzja ramowa Rady Europy 2002/475/WSiSW z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie zwalczania terroryzmu wyznacza pewne standardy, jakim powinny odpowiadać regulacje krajowe w zakresie zwalczania terroryzmu. Wskazuje ona na konieczność wprowadzenia definicji przestępstwa o charakterze terrorystycznym – zbliżonej do tej, która została określona w jej artykule 1¹⁰.

⁷ Dz.U. z 2001 r., Nr 264 z późn. zm.

⁸ Dz.U. z 2008 r., Nr 165, poz. 1028 z późn. zm.

⁹ Dz.Urz. WE Nr 164 z dnia 22 czerwca 2002 r. z późn. zm.

¹⁰ Decyzja nie definiuje samego pojęcia terroryzmu, które to pojęcie budzi istotne kontrowersje. Tak zatem S. Pikulski, *Prawne środki zwalczania terroryzmu*, Olsztyn 1996, s. 13 stwierdził: „Uogólniając, można konkludentnie przyjąć, że terroryzm to działalność przestępcza na tle politycznym zorganizowanych grup przestępczych o charakterze antypaństwowym. Podejmowane przez te ugrupowania akty terrorystyczne zmierzają do wymuszenia określonych następstw przez władze państwowe. Ugrupowania te osiągają swój cel poprzez wywoływanie strachu i paniki w opinii publicznej, a służy temu np. podkładanie bomb w miejscach publicznych czy zamachy na życie znanych osób życia politycznego”. Z kolei M.A. Kędziński, *Przeciwdziałanie i zwalczanie finansowania terroryzmu w Polsce*, Toruń 2019, po dokonaniu gruntownego przeglądu poglądów dotyczących tego pojęcia, na s. 53–57 stwierdza, że „obecnie terroryzm definiuje się w oparciu o trzy rodzaje metod:

Z obowiązku tego Polska wywiązała się wprowadzając ustawę z dnia 16 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw¹¹, a w niej przepis zawierający legalną definicję przestępstwa o charakterze terrorystycznym¹². Także szereg innych wskazań, wynikających z decyzji ramowej, zostały zrealizowane przez państwo polskie: penalizacja kierowania i organizowania działalności zorganizowanej grupy przestępczej (art. 2 decyzji), objęcie ściganiem przestępstw związanych z działalnością terrorystyczną (publiczne nawoływanie do działań terrorystycznych, rekrutacja i szkolenia terrorystów – art. 3 decyzji), penalizacja niesprawczych form działania terrorystów (art. 4 decyzji), wskazania dotyczące sankcji (art. 5 decyzji), podstawy złagodzenia kary (art. 6 decyzji), kwestie związane z jurysdykcją i postępowaniem (art. 9 decyzji).

W decyzji ramowej znalazły się także wskazania dotyczące odpowiedzialności quasi-karnej osób prawnych. Tak zatem art. 7 decyzji ramowej wskazuje na podstawy odpowiedzialności osób prawnych za przestępstwa popełnione na ich korzyść w sytuacji, gdy sprawca przestępstwa pełni funkcję kierowniczą w strukturze podmiotu zbiorowego, przy czym przysługuje mu uprawnienie do reprezentowania takiego podmiotu, do podejmowania decyzji w jego imieniu lub do sprawowania nad nim kontroli¹³. Niezależnie od tego, odpowiedzialność podmiotu zbiorowego może wystąpić przy uchybieniach w nadzorze lub dozorze ze strony kierownictwa osoby prawnej, jeżeli umożliwiło to popełnienie prze-

---

1) generalnych – w ramach tej grupy terroryzm ujmowany jest jako pewien ogólnie wskazany rodzaj czynów przestępczych, służących stosowaniu przemocy dla realizacji określonych celów strategicznych. Jak dotąd jednak nie powstała taka definicja, która byłaby przyjęta przynajmniej przez większą część znawców przedmiotu; 2) cząstkowym – charakteryzuje go podejście strukturalne do analizy terroryzmu polegające na cząstkowych opisach jego odmian wyszczególnionych z punktu widzenia różnych kryteriów i dla różnych potrzeb, w tym typologicznych; 3) mieszanych – stosowana jest najczęściej w dokumentach międzynarodowych, np. tekście rezolucji przyjętej przez międzynarodową konferencję w Brukseli w sprawie unifikacji prawa karnego. Metoda ta wykorzystuje dla opisu terroryzmu jego cechy charakterystyczne, wskazując jednocześnie na czyny mogące je wywołać”.

¹¹ Dz.U. z 2004 r., Nr 93, poz. 889.

¹² Przepis art. 115 § 20 k.k. o treści następującej: „Przestępstwem o charakterze terrorystycznym jest czyn zabroniony zagrożony karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 5 lat, popełniony w celu: 1) poważnego zastraszenia wielu osób, 2) zmuszenia organu władzy publicznej Rzeczypospolitej Polskiej lub innego państwa albo organu organizacji międzynarodowej do podjęcia lub zaniechania określonych czynności, 3) wywołania poważnych zakłóceń w ustroju lub gospodarce Rzeczypospolitej Polskiej, innego państwa lub organizacji międzynarodowej – a także groźba popełnienia takiego czynu”.

¹³ Art. 7 ust. 1 decyzji ramowej: „Każde Państwo Członkowskie podejmuje niezbędne środki w celu zapewnienia, że osoby prawne podlegają odpowiedzialności za przestępstwa określone w art. 1–4, popełnione na ich korzyść przez jakąkolwiek osobę działającą albo indywidualnie, albo jako część organu osoby prawnej, zajmującą kierownicze stanowisko w strukturze osoby prawnej, na jednej z następujących podstaw: a) prawo do reprezentowania osoby prawnej; b) upoważnienie do podejmowania decyzji w imieniu osoby prawnej; c) upoważnienie do sprawowania kontroli w strukturach osoby prawnej”.

stępstwa¹⁴ (ten postulat projektowane normy wypełniają). Należy przyjąć, że zakres podmiotowy osób, których działania mogą pozostawać w związku z działalnością podmiotu zbiorowego, zawarty w art. 6 projektowanej ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary, jest nieporównywanie szerszy¹⁵.

Decyzja ramowa w art. 8 wskazuje też na konieczność podjęcia skutecznego przeciwdziałania bezprawnym działaniom osób kierujących osobami prawnymi, poprzez wymierzanie adekwatnych sankcji, wymieniając przykładowo niektóre z nich¹⁶. I w tym wypadku autorzy polskiego projektu idą dalej, rozbudowując katalog sankcji nieomal do granic absurdu¹⁷.

¹⁴ Art. 7 ust. 2 decyzji ramowej: „Niezależnie od przypadków przewidzianych w ust. 1 każde Państwo Członkowskie podejmuje niezbędne środki zapewniające, że osoba prawna może ponosić odpowiedzialność w przypadku gdy brak nadzoru lub kontroli ze strony osoby określonej w ust. 1 umożliwił popełnienie przestępstw określonych w art. 1–4 na korzyść osoby prawnej przez osobę jej podwładną”.

¹⁵ Art. 6 ust. 1 i 2 projektowanej ustawy: „1. Podmiot zbiorowy odpowiada również za czyn zabroniony, pozostający bezpośrednio w związku z prowadzoną przez ten podmiot działalnością, jeżeli został popełniony przez: 1) osobę fizyczną uprawnioną do jego reprezentowania, podejmowania w jego imieniu decyzji lub sprawowania nadzoru, w związku z jej działaniem w interesie lub na rzecz tego podmiotu; 2) osobę fizyczną dopuszczoną do działania przez jego organ, członka jego organu lub osobę, o której mowa w pkt 1, wskutek nadużycia uprawnień lub niedopełnienia obowiązków; 3) osobę przez niego zatrudnioną, w związku ze świadczeniem pracy na jego rzecz. 2. Podmiot zbiorowy odpowiada za czyn zabroniony, z którego chociażby pośrednio osiągnął korzyść majątkową, popełniony przez: 1) podwykonawcę albo innego przedsiębiorcę będącego osobą fizyczną, jeżeli jego czyn zabroniony pozostawał w związku z wykonywaniem umowy zawartej z podmiotem zbiorowym, 2) pracownika albo osobę upoważnioną do działania w interesie lub na rzecz przedsiębiorcy niebędącego osobą fizyczną, jeżeli jego czyn pozostawał w związku z wykonywaniem umowy zawartej przez tego przedsiębiorcę z podmiotem zbiorowym – jeżeli organ, członek organu lub osoba, o której mowa w ust. 1, wiedziała lub przy zachowaniu ostrożności wymaganej w danych okolicznościach mogła się dowiedzieć, że osoby określone w pkt 1 i 2 będą usiłowały popełnić lub popełniły czyn zabroniony lub że u przedsiębiorcy, o którym mowa w pkt 2, występują nieprawidłowości określone w ust. 4”.

¹⁶ Art. 8 decyzji ramowej: „Każde Państwo Członkowskie podejmuje niezbędne środki zapewniające, że osoba prawna ponosząca odpowiedzialność na podstawie art. 7 podlega skutecznej, proporcjonalnej i zniechęcającej karze, włączając grzywny wymierzone na podstawie przepisów prawa karnego lub na podstawie innych przepisów oraz mogącej obejmować inne kary, takie jak: a) pozbawienie prawa do świadczeń lub pomocy publicznej; b) czasowe lub trwałe pozbawienie uprawnień do prowadzenia działalności handlowej; c) nadzór sądowy; d) sądowy nakaz likwidacji; e) czasowe lub stałe zamknięcie przedsiębiorstw wykorzystanych w celu popełnienia przestępstwa”.

¹⁷ Art. 14 projektowanej ustawy: „Stwierdzając odpowiedzialność podmiotu zbiorowego za czyn zabroniony, sąd orzeka wobec tego podmiotu karę określoną w art. 15 lub jeden lub więcej środków określonych w art. 16”; art. 15 projektowanej ustawy: „Karami orzukanymi wobec podmiotu zbiorowego są: 1) kara pieniężna; 2) rozwiązanie podmiotu zbiorowego” oraz art. 16 projektowanej ustawy: „Środkami orzukanymi wobec podmiotu zbiorowego są: 1) przepadek mienia lub korzyści majątkowych albo ich równowartości; 2) zakaz promocji lub reklamy prowadzonej działalności, wytwarzanych lub sprzedawanych wyrobów, świadczonych usług lub udzielanych świadczeń; 3) zakaz prowadzenia działalności gospodarczej określonego rodzaju; 4) zakaz korzystania z dotacji, subwencji lub innych form wsparcia finansowego ze środków publicznych; 5) zakaz korzystania z pomocy organizacji międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest członkiem; 6) zakaz ubiegania się o zamówienia publiczne; 7) obowiązek zwrotu na rzecz Skarbu Państwa równowartości

Funkcjonowanie implementowanych przepisów w zakresie zwalczania terroryzmu na gruncie odpowiedzialności podmiotów zbiorowych

Porównanie zaleceń wynikających z decyzji ramowej oraz rozwiązań, przyjętych w projekcie nowej ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary, może powodować pewne rozterki i trudno uchwycić rzecz jednoznacznie, stając w jednym szeregu z adwersarzami czy też zwolennikami projektowanej zmiany przepisów. Z jednej strony cieszy, że w tym wypadku Polska deklaruje gotowość przyjęcia rozwiązań z nawiązką realizujących europejskie standardy, z drugiej strony pewne wątpliwości może nasuwać fakt, że w kraju, w którym zagrożenie tego typu przestępczością jest stosunkowo niewielkie, zaś przestępczością o charakterze terrorystycznym praktycznie żadne, przyjmuje się projekty rozwiązań zdecydowanie bardziej restrykcyjnych niż te, które przez organy wspólnoty traktowane są jako szczególne, bo wszak dla ochrony przed szczególnym rodzajem przestępczości zaplanowane¹⁸.

Wykaz literatury

- Kędzierski M.A., *Przeciwdziałanie i zwalczanie finansowania terroryzmu w Polsce*, Adam Marszałek, Toruń 2019.
- Pikulski S., *Prawne środki zwalczania terroryzmu*, Wyd. UWM, Olsztyn 2000.
- Waltoś S., *Wędrowanie po wyspach pamięci*, Wolters Kluwer, Warszawa 2019.
- Werbel-Cieślak M., *Rola przepisów o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary w polskim systemie prawnej ochrony środowiska*, Difin, Warszawa 2014.

---

wsparcia finansowego środkami publicznymi, otrzymanego od chwili popełnienia czynu zabronionego do chwili wydania orzeczenia w sprawie odpowiedzialności podmiotu zbiorowego; 8) podanie wyroku do publicznej wiadomości; 9) obowiązek naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznana krzywdę; 10) nawiązka; 11) stałe albo czasowe zamknięcie oddziału podmiotu zbiorowego”.

¹⁸ O projekcie nowej ustawy, w kontekście zapobiegania finansowania terroryzmu, zob. M.A. Kędzierski, op. cit., s. 363–381.

Summary

The draft regarding the amendments to the Law on the liability of collective entities for the actions prohibited under the framework decision of the Council of Europe 2002/475/JHA of 13 June 2002 on combating terrorism (Official Journal L 164, as amended)

Key words: criminal law, penal fiscal law, criminal proceedings, collective entities liability.

The subject and purpose of these considerations are to indicate and discuss the regulations related to the proposed amendment to the Act on the liability of collective entities for prohibited acts under penalty. The aforementioned substantive-legal issues (in terms of shaping the premises for liability of collective entities) correlate with procedural issues related to changes in legal regulations in the above-mentioned scope. The study formulates *de lege ferenda* postulates, especially concerning the acceleration of proceedings conducted under the said Act. Moreover, threats in the sphere of criminal law and economics that may arise after the proposed changes enter into force have been indicated.

